

Respons

Irak: Bostedstillatelse i Bagdad – prosedyre for arabere fra Mosul og andre tidligere ISIL-kontrollerte områder

- Hvilke prosedyrer må en iraker med bostedsregistrering fra Mosul eller andre (tidligere) ISIL-kontrollerte områder, gjennom for å søke om bostedstillatelse i Bagdad?
- Hva slags dokumenter trenger man? Er det behov for sponsorbrev?
- Er det mulig å begynne en slik prosess før man ankommer Bagdad / Irak?
- Hvilken betydning har et nettverk i Bagdad i forbindelse med en slik prosess?
- Vil det ha betydning om søkeren tidligere har jobbet eller studert i Bagdad?
- Dersom man i utgangspunktet ikke har nettverk, finnes det reelle muligheter til å skaffe sponsor? I så fall hvilke (arbeidsgiver, studieplass eller lignende)?
- Risikerer søkere å bli utnyttet av personer som har skaffet til veie sponsorbrev?
- Hvilke faktiske konsekvenser kan det ha om man ikke klarer å skaffe seg bostedstillatelse?

Innledning

På tross av at irakere etter loven kan bosette seg hvor de vil i landet, har enkelte provinser innført innreise- og bostedsrestriksjoner for internt fordrevne på grunn av den rådende sikkerhetssituasjonen i landet. Dette rammer først og fremst sunnimuslimske arabere, både fordi de utgjør majoriteten av dem som er på flukt, og fordi de i større grad enn andre grupper anses som en trussel mot sikkerheten. Tidligst ute med å innføre restriksjoner var de kurdiske selvstyrte provinsene i nord. Etter at ISIL tok kontroll over Mosul og store landområder i nordlige og sentrale deler av landet, innførte også bl.a. Bagdad tilsvarende restriksjoner. Da flyktningestrømmen fra Anbar var på sitt største, våren 2015, stengte Bagdad sine grenser for flyktninger derfra og fra andre ISIL-kontrollerte områder.

Rutiner for adgang til Bagdad via landeveien og via flyplassen i Bagdad er beskrevet i Landinfos respons «Oppdatert informasjon om sponsorkravet (kefala) for internflyktninger og returnerte som ønsker å bosette seg i Bagdad», fra 4. juli 2016.

Respons Irak: Bostedstillatelse i Bagdad – prosedyre for arabere fra Mosul og andre tidligere ISIL-kontrollerte områder

I det følgende vil prosedyrene som en sunnimuslimsk araber fra Ninewa, Anbar og Salah al-Din må gå gjennom for å få opphold i Bagdad, bli nærmere redegjort for, spesielt i lys av den nye flyktingestrømmen fra Mosul. Informasjonen er i hovedsak innhentet fra en internasjonal organisasjon i Bagdad som bistår returnerte irakere¹ (møte i Oslo i november 2016), og fra den irakiske hjelpeorganisasjonen Iraq Health Access Organization (IHAO) (e-post november 2016), som bl.a. hjelper internt fordrevne flyktninger i Irak. Noe av denne informasjonen overlapper med den ovenfor nevnte Landinfo-responsen.

Kildegrunnlaget knyttet til enkelte deler av prosedyren er begrenset, og Landinfo har ikke funnet informasjon fra andre kilder som kan bekrefte alle detaljene som beskrives i dette notatet. Vi anser likevel informasjonen som pålitelig, da opphavet til den er organisasjoner som henholdsvis bistår internt fordrevne, og irakere som returnerer til Irak.

Flukt fra Mosul

Personer som flykter fra Mosul som følge av hærens militæroffensiv² for å gjenerobre byen fra ISIL, kan søke tilflukt i leire drevet av UNHCR, IOM eller myndighetene. Før de får plass i en leir, må de gjennom en rutinemessig sikkerhetskontroll i et mottakssenter.³ Ifølge Human Rights Watch (Wille 2016) kan ikke leirbeboerne fritt forlate leiren. I en e-post til Landinfo hevder IHAO (november 2016) at internt fordrevne kan få bo hos slektninger i stedet for i leir dersom de blir hentet ved mottakssenteret. I henhold til IOMs Displacement Tracking Matrix fra 12. januar (2017b), var det kun 11 prosent av de fordrevne fra Mosul som var innlosjert hos slektninger eller venner.

En offiser i den militære etterretningen som er ansvarlig for å sikkerhetsklare de internt fordrevne som skal innlosjeres i leire, uttalte nylig til Associated Press (Hendawi 2017) at de mistenker de fleste som flykter fra Mosul for å ha en tilknytning til ISIL. Offiseren la imidlertid til at de sjekker tenåringsgutter og menn i alderen 18-40 år spesielt. Navnene deres blir sjekket opp mot en database over navn på personer man mistenker har tilknytning til ISIL. Det kan bety at kvinner, barn og eldre slipper denne prosessen.

Ytterst få av de fordrevne fra Mosul får adgang til Bagdad. Personer som ønsker å reise dit, må ifølge IHAO (e-post november 2016) eventuelt bli hentet av en referanseperson/sponsor. På veien fra Mosul til Bagdad må man imidlertid gjennom flere sjekkpunkter som IHAO mener det kan være vanskelig å passere.

Ifølge IOMs Displacement Tracking Matrix (2017a), som viser en detaljert oversikt over antall internt fordrevne og deres fluktruter, har nær alle internt fordrevne fra Mosul søkt tilflukt et annet sted innen Ninewa provins, og rundt 88 prosent av dem bor i en eller annen form for leir.

¹ Organisasjonen ønsker å være anonym da den ikke har autorisasjon til å uttale seg offentlig om dette spørsmålet.

² Militæroffensiven ble iverksatt 17. oktober 2016.

³ For informasjon om UNHCRs responsplan for flyktingsituasjonen som følge av gjenerobringen av Mosul, se her <http://reliefweb.int/report/iraq/unhcr-response-plan-mosul-situation-october-2016>.

Prosedyre for å få opphold i Bagdad for arabere fra Mosul og andre tidligere ISIL-kontrollerte områder

Sikkerhetsklarering og sponsorkrav

En internt fordrevet sunnimuslim fra områder som er, eller har vært, under ISIL-kontroll, og som ønsker å bosette seg i Bagdad, må bli sikkerhetsklarert for å få bosettingstillatelse. Første steg er å skaffe seg en sponsor. Representanten for den internasjonale organisasjonen i Bagdad, som Landinfo møtte i november 2016, opplyste at en sponsor kan være en slektning eller en venn, og at vedkommende sponsor må kunne legge frem følgende fire ID-dokumenter: Irakisk ID-kort, statsborgerskapsbevis, bostedsbevis og pass. Videre ble det sagt at sponsoren må bekrefte kjennskapet til personen i et brev.

Når den nyankomne har funnet et sted å bo, må han, ifølge den internasjonale organisasjonen i Bagdad, skaffe en bekreftelse fra *mukhtar*-en (lokal leder) på at han/hun er internt fordrevet.

Representanten for organisasjonen opplyste videre at dokumentasjonen fra sponsoren og mukhtaren, samt eget ID-kort, tas med til fire ulike sikkerhetsorganer som vil vurdere personenes sikkerhetsklarering. Disse fire organene er:

1. Det lokale politiet
2. Det føderale politiet
3. Bagdads militære operasjonskommando (Bagdad Operations Command)
4. Militærpolitiet (*Amn al-Askari*)

Etter at man har vært innom disse fire sikkerhetsorganene, vil man få et kort fra Bagdads militære operasjonskommando som viser at man er sikkerhetsklarert. Den prosessen kan ta et par uker. Informasjonen om at en person må innom fire ulike sikkerhetsorganer for å bli sikkerhetsklarert, har vi imidlertid ikke funnet bekreftet fra andre kilder, men det samsvarer likevel godt med informasjon den svenske landkunnskapsenheten Lifos innhentet i møte med Migrasjons- og forflytningsdepartementet (Ministry of Displacement and Migration) i mars 2016. I møtet uttalte en representant for departementet at både Innenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet er involvert i sikkerhetsklareringen av en person som ønsker å registrere seg i Bagdad, hvilket høyst sannsynlig betyr at både politiet og forsvaret er delaktig i prosessen. Etter at man har blitt klarert, skal man registrere seg ved et av Migrasjons- og forflytningsdepartementets kontorer (Migrasjons- og forflytningsdepartementet, møte med Lifos i Bagdad mars 2016⁴). I sitt notat om internflukt fra november 2016, refererer Lifos (s. 13) til et møte med Iraks High Commission for Human Rights, som fortalte at man må oppsøke politiet for å få bosettingskort, og at man deretter oppsøker Migrasjons- og forflytningsdepartementet for å få bosettingskortet registrert.

Det er altså noe uklart om det faktisk er sikkerhetsmyndighetene eller Migrasjons- og forflytningsdepartementet som utsteder selve bostedskortet. Det som synes å være sikkert er at det er sikkerhetsmyndighetene som avgjør om en person kan få utstedt bostedskort i Bagdad, og at man må registrere seg hos Migrasjons- og forflytningsdepartementet.

⁴ Landinfo var på felles informasjonsinnhentingstreise med Lifos, men deltok ikke på møtene i Bagdad.

Før man imidlertid kommer så langt som til å søke om sikkerhetsklarering for å få bosettingstillatelse i Bagdad, må en komme inn til byen.

I henhold til den London-baserte organisasjonen Foreign Relations Bureau (2016), som består av eksilirakere, utstedte Bagdads militære operasjonskommando den 12. januar 2016 en ordre om at internt fordrevne familier skulle nektes innreise til Bagdad provins. Det skulle imidlertid gjøres unntak for ansatte i sikkerhetstjenesten, studenter og medlemmer av Folkemobiliseringshæren (PMU). Landinfo har ikke funnet informasjon fra andre kilder som bekrefter at en slik ordre er blitt utstedt, eller om den eventuelt fortsatt gjelder. Vi har imidlertid vært i kontakt med andre kilder som har bekreftet at det fortsatt er vanskelig for internt fordrevne å ta seg inn til Bagdad.

I henhold til en e-post Landinfo har mottatt fra en diplomatkilde i Amman (november 2016) med godt nettverk i Bagdad, opprettholder myndighetene i Bagdad en streng kontroll over grensen inn til byen. Ifølge informasjon diplomaten har fått fra sine kilder i Bagdad, slipper ikke unge menn fra Mosul inn til byen. Også lederen for IHAO hevdet i sin e-post til Landinfo (november 2016) at man må ha en sponsor for å komme inn, samtidig som hun la til at svært få fra Mosul har mulighet til å ta seg helt til Bagdad.

Ut fra de opplysningene vi har innhentet, later det til at det er vanskelig for internt fordrevne fra Mosul og andre ISIL-frigjorte steder å søke tilflukt i Bagdad, men det gjøres antakelig unntak for eldre, kvinner og ikke-muslimske minoriteter.

IOMs Displacement matrix (2017b) viser at 578 av i alt 26 743 internt fordrevne familier fra Mosul, som IOM har registrert, nå befinner seg i Bagdad. Det sies ingenting om disse familienes religiøse eller etniske identitet. Ifølge samme kilde bor 542 av disse familiene i private bopeler, høyst sannsynlig hos slektninger.

Retur fra utlandet

En iraker som returnerer til Irak fra utlandet, kan ankomme flyplassen i Bagdad. I henhold til informasjon den norske ambassaden i Amman har innhentet fra ansvarlig myndighet ved den internasjonale flyplassen i Bagdad i september 2016 (formidlet Landinfo per e-post), kreves det kun gyldig irakisk pass eller annet reisedokument utstedt av irakiske myndigheter for å få innreise. Dette samsvarer med informasjon samme myndighet har gitt i et møte med Lifos i mars 2016 (Lifos 2016, s. 13). I dette møtet fremkom det også at innreise til byen kan skje uten en sponsor. Etter ankomst til byen, må en sunnimuslim, som på forhånd ikke er bostedsregistrert i Bagdad, eller som har vært ute av landet i to år, gå gjennom de samme prosedyrene for å bli sikkerhetsklarert som internt fordrevne som har kommet inn via landeveien (Lifos 2016, s. 13).

Er det mulig å begynne prosessen med sikkerhetsklarering før man ankommer Bagdad / Irak?

Landinfo har ikke funnet informasjon om hvilke tiltak man eventuelt kan iverksette før man ankommer Bagdad. Gitt at man må innom diverse kontorer for å bli sikkerhetsklarert, og at man må ha med diverse dokumentasjon, så er det grunn til å tro at dette må gjøres på stedet. Det man antakelig kan skaffe seg på forhånd, er en sponsor. Landinfo er heller ikke kjent med

hvilken frist myndighetene eventuelt har satt for å skaffe seg nødvendig dokumentasjon og sikkerhetsklarering.

Betydning av nettverk i Bagdad

Nettverk i Bagdad er avgjørende for å få opphold der. Helst bør nettverket være slektninger, men en venn kan i visse tilfeller også fungere som sponsor.

Landinfo har ikke informasjon om hvorvidt et universitet eller en hvilken som helst arbeidsgiver kan fungere som sponsor. Det som tilsynelatende er det viktigste for myndighetene, er at en borger, fortrinnsvis en slektning, i Bagdad kan bekrefte kjennskap til søkeren. Myndighetene vil høyst sannsynlig vurdere både søkeren og sponsorens familiebakgrunn og vandel som et ledd i sikkerhetsklareringen. Et studiested vil ofte ikke ha nær tilknytning til søkeren, og dermed vil antakelig studiestedet ikke kunne fungere som sponsor.

Hvorvidt en arbeidsgiver kan fungere som sponsor, vil antakelig avhenge av bedriften og deres kjennskap til personen. Arbeidsgivere i offentlig sektor og hæren kan trolig fungere som sponsor.

Bagdad-myndighetenes prosedyrer for å regulere hvem som får adgang til og opphold i byen, har variert i takt med størrelsen på antall internt fordrevne i omkringliggende provinser, spesielt fra Anbar. Dette ifølge en rapport fra Ceasefire Centre for Civilian Rights & Minority Rights Group International (Higel 2016, s. 19). I enkelte perioder er det svært rigid kontroll på grensen inn til Bagdad, mens det i roligere perioder anvendes større grad av skjønn på sjekkpunktene. Representanten for den internasjonale organisasjonen Landinfo møtte i november 2016, mente også at restriksjonene og prosedyrene kunne variere noe fra bydel til bydel.

Ifølge en av Landinfos diplomatkilder i Amman, stilles det nå, etter at Mosul-offensiven kom i gang i oktober 2016, strengere krav til sponsoren enn tidligere. I en e-post til Landinfo (november 2016) hevder vedkommende at en sponsor nå helst bør være en offiser i militæret eller i en av shiamilitsene. Dette baserer kilden på svar han har fått fra sitt eget nettverk i Bagdad etter at Landinfo spurte om han hadde kjennskap til dagens praksis.

Risikerer de internt fordrevne i Bagdad å bli utnyttet av sine sponsorer?

Det har Landinfo ingen kjennskap til. Korrupsjon og vennetjenester er imidlertid utbredt. I hvilken grad slektninger vil kreve gjenytelser for å sponse internt fordrevne, kan vi imidlertid ikke spekulere i.

Konsekvenser for personer som ikke klarer å skaffe seg bostedstillatelse

Personer som lever i Bagdad uten de rette tillatelsene, risikerer å bli anholdt på et av de mange sjekkpunktene i byen. Landinfo har ikke inngående kjennskap til hva som skjer med disse, men det er grunn til å tro at de vil bli tatt inn til forhør og eventuelt bli arrestert. Personer uten oppholdstillatelse vil høyst sannsynlig i størst mulig grad holde seg i ro for å unngå kontroll ved sjekkpunktene.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Foreign Relations Bureau – Iraq (2016, 12. januar). *IDP's denied entry into Iraq's capital, Baghdad*. London: Foreign Relations Bureau – Iraq. Tilgjengelig fra <http://www.frbui.com/video-updates/idps-denied-entry-into-iraqs-capital-baghdad> [lastet ned 5. januar 2017]
- Hendawi, H. (2017, 4. januar). At Mosul front, Iraqis fleeing and returning cross paths. *AP*. Tilgjengelig fra Baghdad Post http://www.thebaghdadpost.com/en/story/4702/At-Mosul-front-Iraqis-fleeing-and-returning-cross-paths-AP#section_236 [lastet ned 24. januar 2017]
- Higel, L. (2016, 13. april). *Iraq's Displacement Crisis: Security and protection*. London: Ceasefire Centre for Civilian Rights & Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <http://minorityrights.org/publications/iraqs-displacement-crisis-security-and-protection/> [lastet ned 19. desember 2016]
- IOM (2017a, 5. januar). *Factsheet 10# - Mosul Operations from 17 October to 5 January*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-displacement-tracking-matrix-emergency-tracking-fact-sheet-10-mosul-operations-17> [lastet ned 26. januar 2017]
- IOM (2017b). *Displacement Tracking Matrix (DTM)*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://iraqdtm.iom.int/EmergencyTracking.aspx> [lastet ned 25. januar 2017]
- Landinfo (2016, 4. juli). *Oppdatert informasjon om sponsorkravet (kefala) for internflyktninger og returnerte som ønsker å bosette seg i Bagdad*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/3385/1/3385_1.pdf [lastet ned 19. desember 2016]
- Lifos (2016, 11. november). *Irak – Internflykt – aktuelle möjligheter att fly mellan landets provinser*. Norrköping: Lifos. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=38448> [lastet ned 24. januar 2017]
- Wille, B. (2016, 16. november). *Mosul's Displaced are Still Cut Off from the World*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/11/16/mosuls-displaced-are-still-cut-world> [lastet ned 24. januar 2017]

Respons **Irak: Bostedstillatelse i Bagdad – prosedyre for arabere fra Mosul og andre tidligere ISIL-kontrollerte områder**

Muntlige kilder

- Ansvarlig myndighet ved den internasjonale flyplassen i Bagdad (BIAP) i samtale med Norges ambassade i Amman. Opplysningene er formidlet Landinfo per e-post 7. og 8. september 2016.
- Diplomatkilde i Amman. E-post 13. november 2016.
- Internasjonal organisasjon i Bagdad. Møte i Oslo 10. november 2016.
- Iraq Health Access Organization (IHAO). Møte i Amman 7. mars 2016 og e-post 9. november 2016.
- Migrasjons- og forflytningsdepartementet (Ministry of Displacement and Migration, MoDM). Møte med Lifos i Bagdad 1. mars 2016. Landinfo var på felles informasjonsinnhentingsreise med Lifos, men deltok ikke på møtene i Bagdad.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.